

Jeteloviny a jetelovino traviny pro kvalitní objemnou píci

Ing. Zdeněk Vorlíček, CSc.

Ing. Jiří Dubec, Ph.D.

Pěstování jetelovin a jetelovino travinotrav na orné půdě má v České republice dlouholetou tradici a jeho současný stav se pozitivně odráží v dosahované úrovni chovu skotu jako hlavního konzumenta píce bílkovinného charakteru. Naproti tomu v trvalých travních porostech (TTP) se podíl jetelovin postupně výrazně snížil v důsledku přebytku ploch potřebných pro výrobu objemné píce a minimální péče, která je těmto porostům věnována na úseku výživy, obnovy a přívěvů jetelovin jako prvku zvýšení kvality a biodiverzity lučně-pastevních porostů.

Hlavní jetelovinou pěstovanou v České republice se v současné době na orné půdě s výměrou 80 885 ha se stala vojtěška setá. Její výměra v roce 1990 činila 147 000 ha, jetel luční se pěstoval na téměř 170 000 ha, tento ovšem zaznamenal pokles a v roce 2006 dosáhl úrovně 55 474 ha. Na jetelovino traviny a travní porosty na orné půdě zůstává z celkové výměry 212 621 ha víceletých pícnin na orné půdě přibližně 76 000 ha. Výměra samostatných travních porostů na orné půdě je nízká v důsledku vysoké ceny dusíkatých

hnojiv, bez jejichž aplikace nelze dosáhnout potřebné úrovně výnosů sušiny a dusíkatých látek ve sklizené biomase trav z jednotky plochy.

Pěstování samostatných porostů vojtěšky je tradiční v podmínkách kukuřičné a řepařské výrobní oblasti. Se změnou klimatu a postupným oteplováním se, se její pěstitelské plochy rozšiřují i v obilnářské a bramborářské oblasti, kde ve srážkově chudších regionech zařazení vojtěšky zvyšuje jistotu produkce píce. Vojtěška jako pícnina stepního charakteru je málo konkurenčně schopná, proto podíly komponentů do případných směsí s travami nebo ostatními jetelovinami musí být voleny velmi obezřetně, aby doplňkový druh ve směsi nepřevládá a nezmění zamýšlený charakter směsky. Možnými komponenty směsek z jetelovin jsou jetel luční, případně jetel plazivý, které podpoří zvýšení fixace dusíku a zaplnění mezer v porostu při jeho poškození hraboši nebo sklizňovou technikou.

Z travních komponentů jsou to především jílkovité hybridy (Perun, Perseus, Achilles, Lofa, Bečva) a kostřavovité hybridy (Felina, Hykor, Lesana), které v nízkém podílu zastoupení v porostu zlepšují silážovatelnost v důsledku vyššího podílu cukrů, zlepšují zavadání píce pro následnou konzervaci a zvyšují chutnost a příjem píce zvířaty. Jejich podíl ve směsce vzhledem ke konkurenčním vztahům v porostu a možnosti potlačení jeteloviny by neměl překročit 20 – 25 % podíl. O podílu trávy ve směsce rozhoduje kromě výsevního množství osiva také úhrn srážek připadající na jednotlivé seče a případná výživa dusíkatými hnojivy. Na dodaný dusík reagují trávy zvýšením svého podílu v porostu, u jetelovin zvyšuje hnojení obsah dusíkatých látek v závislosti na dávce a na půdních podmínkách zpravidla o 1 – 3 %.

V sortimentu odrůd vojtěšky, které jsou v nabídce pro zařazení do směsek se v poslední době objevily nově zařazená domácí odrůda Oslava a zahraniční odrůdy Soča a Kríma. Soča je intenzivnější odrůda s bohatým olistěním, Kríma je plastičtější odrůda, ale méně olistěná s hrubšími lodyhami. Z našich odrůd jsou do směsek nejvíce využívány odrůdy Zuzana, Niva, Pálava, Vlasta, Morava a Magda.

Využitelnými travními komponenty jsou opět především jílkovité (loloidní) nebo kostřavovité (festucoidní) hybridy. Jílkovité hybridy jsou náročnější na vláhu a vyšší vzdušnou vlhkost, kostřavovité hybridy snáší lépe přísušky a i při nedostatku vláhy vytvoří v porostu podíl listové hmoty s dobrou krmnou hodnotou. Výnosy jetelovinotrav se v pokusných sledováních vyrovnají výnosům samostatných jetelovin nebo je dokonce i převyšují. Vyšší podíl trav ve směsi bez aplikace dusíku snižuje výnos biomasy, naopak při vyšším podílu jetelovin (70–80 %) travní komponent dobře využije volný dusík v půdě pro tvorbu biomasy. Z odrůd jetele lučního je vhodné využívat nové diploidní odrůdy, které lépe zavadají na pokosu v porovnání s tetraploidními odrůdami.

Vyšší výnosovou jistotu a píci s širším poměrem živin nabízí pěstování jetelovinotrav jako směsi více druhů jetelovin a jednoho nebo více travních druhů (hybridů). V závislosti na zvoleném podílu komponentů směsi a jejich vhodnému výběru můžeme sestavit různé kombinace s vyšším nebo nižším podílem jetelovin, ve směsi využitelných k výrobě siláží nebo sena. Z jetelovin musí tvořit nejvyšší podíl v osivu směsky vojtěška vzhledem k její nízké konkurenční schopnosti, nižší podíl pak jetel luční (čím vlhčí a chladnější oblast, tím nižší podíl), případně i jetel plazivý, formy gigantea, jako doplněk směsky v množství 1 – 2 kg.ha⁻¹.